

Göteborgs riktlinjer för nyanlända elevers rätt till utbildning inom gymnasieskolan

För unga nya göteborgare är inkluderande utbildning en viktig förutsättning för att få vara med och skapa framtiden.¹ Att på bästa sätt tillvarata elevers olikheter utmanar skolans kompetens. Nära vart fjärde barn som växer upp i Göteborg är född utomlands.² Ytterst handlar lösningar av skolsituationen för nyanlända elever om mänskliga rättigheter och om att tillförsäkra varje elev dess rätt till trygghet och utbildning.³

Gymnasieskolan ska vara en plats för möten mellan olika sociala och kulturella världar för en god kunskapsutveckling och för upprätthållande av demokratiska principer. Att skolan här lyckas med sitt uppdrag har avgörande betydelse för eleven och dess familj, men också för Göteborgs strävan att vara en socialt hållbar stad öppen för världen.⁴ För att förebygga att barn senare i livet drabbas av en socialt svår situation och problem med ohälsa behöver systematiska skillnader i elev- och skolresultat minska.⁵ Att erbjuda nyanlända elever en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet som främjar ett livslångt lärande tillhör skolans uppdrag, vars reglering är väl beskriven i Skolverkets allmänna råd (2016) *Utbildning för nyanlända elever*.⁶

Syftet med nedanstående riktlinjer är ökad likvärdighet i gymnasieskolan. Riktlinjerna utgår från och utgör ett komplement till Skolverkets allmänna råd om utbildning för nyanlända elever och är liksom grundskolans riktlinjer för elevers rätt till utbildning skrivna utifrån ett rättighets- och inkluderingsperspektiv.⁷ Riktlinjerna bidrar till att ge en tydlig gemensam grund för stadens fortsatta utveckling av organisatoriska, pedagogiska och relationella förutsättningar som gynnar nyanlända elevers lärande. Riktlinjerna bör konkretiseras med lokala handlingsplaner och rutiner. Riktlinjerna revideras vid behov, till exempel vid ändringar i lag eller förordning.

Om en enskild gymnasieskola i högre grad skall lyckas med nyanlända elevers måluppfyllelse behöver detta uppdrag betraktas både som en organisatorisk och pedagogisk fråga. Det är initialt en fråga om ett professionellt mottagande, men det är framför allt en fråga för hela skolans verksamhet, för samtliga lärare och för alla ämnen.

Här behövs ett *systematiskt kvalitetsarbete* som ger detaljerad kunskap om den nyanlända elevens kunskapsutveckling och progression men även om hur det går på grupp- och ämnesnivå. Det behövs ett kollegialt och systematiskt utvecklingsarbete där beprövad erfarenhet skapas genom att organisation och undervisning gemensamt och i positiv anda ifrågasätts och utvecklas. Ett sådant förbättringsarbete kräver ett *ledarskap* inriktat på skolans *kompensatoriska uppdrag* och på att skapa förutsättningar för att genomföra förändringar ute på skolorna.

¹Förslag till budget 2014 och flerårsplaner 2015-2016 för Göteborgs Stad, sid 5: "Alla människor ska få vara med och skapa framtiden, inte bara några få."

²Göteborgs stad statistik, *Födelseländer och Medborgarskap 2012*.

³Dessa rättigheter vilar på FN:s deklaration om rätt till utbildning och på konventionen om barnets rättigheter. Utbildning är i FN:s globala utvecklingsagenda även en fråga om socialt hållbar utveckling. FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen.

⁴Se Förslag till budget 2014 – och flerårsplaner 2015-2016 för Göteborgs Stad: *För hela Göteborg*.

⁵Jämlikt Göteborg- Hela staden socialt hållbar.

⁶Skolverkets allmänna råd(SKOLFS 2016:2) *Utbildning för nyanlända elever*.

⁷Skolverkets allmänna råd(SKOLFS 2016:2) *Utbildning för nyanlända elever* och Göteborgs stads riktlinjer för nyanlända elevers rätt till utbildning Dnr 0523/13

Att lyckas med alla elever

Vikten av att elever lyckas med sin gymnasieutbildning kan inte nog understrykas. Gymnasieutbildningen är frivillig, men nästan alla ungdomar genomgår en sådan utbildning. Arbetsförmedlingen menar att gymnasiekompetens inte bara är ett måste för att kunna studera vidare utan att det mer eller mindre har blivit ett krav för att få ett jobb.⁸ Endast 28 procent av eleverna som saknar gymnasiekompetens är etablerade på arbetsmarknaden eller i studier fem år efter att de lämnat gymnasieskolan.⁹ Invandrarbakgrund, låg utbildningsnivå både på individ- och familjenivå och boende i utsatt område utgör riskfaktorer för att varken studera eller arbeta.¹⁰ Det är därför särskilt viktigt att hemkommunen genom samarbete med myndigheter säkerställer att nyanlända ungdomar så snart som möjligt kommer i kontakt med och får information om skolväsendet. Och att de sedan erbjuds en god utbildning utifrån de behov den nyanlände eleven är i.

Nyanlända elever omfattas av samma bestämmelser som alla elever när det gäller skolans värdegrund och kunskapsuppdag, studie- och yrkesvägledning, elevhälsa, ledning och stimulans samt skolans kompensatoriska uppdrag. Därutöver finns det bestämmelser som riktar sig specifikt till nyanlända elever så som möjlighet till språkintrödduktion i gymnasieskolan. Dessa syftar till att stärka de nyanlända elevernas rättighet att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål.¹¹

Nyanländ elev i gymnasieskolan

Begreppet nyanländ är en bred kategori då gemensamt för nyanlända elever är migrationsbakgrund och det faktum att de är nybörjare i den svenska skolan, men för övrigt är de en grupp med stora olikheter.

*Med nyanländ elev avses den som har varit bosatt utomlands och som numera är bosatt här i landet eller ska anses bosatt här och som har påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då hon eller han fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.*¹²

Skolverkets allmänna råd för utbildning nyanlända elever¹³ täcker in såväl grundskola som gymnasium, där avsnitt ett och fem även riktar sig till gymnasiet. Definitionen av nyanländ elev är direkt tillämplig i den obligatoriska skolformen grundskola, och gränsdragningarna kring när man i praktiken är att betrakta som nyanländ i gymnasieskolan kan behöva klargöras.

Elever som anlänt i högstadiet och klarat av att meritera sig till gymnasiet kan enligt Skolverkets definition betraktas som nyanlända när de börjar gymnasiet. I juridisk mening är vissa av dessa elever inte alltid nyanlända under hela gymnasietiden. En viktig pedagogisk poäng i sammanhanget är att det avgörande ska vara den enskilda elevens behov och om elevens situation är jämförbar med en nyanländ elevs. Även om en enskild elev inte omfattas

⁸ <http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Pressrum/Debattartiklar/Debattartiklar/2014-06-27-Vi-kan-gora-mycket-men-vi-kan-inte-ge-gymnasiekompetens.html>

⁹ [https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_yrke_sverige_pdf/\\$File/Yrke_Sverige.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_yrke_sverige_pdf/$File/Yrke_Sverige.pdf)

¹⁰ Eurofond, 2012 och Ungdomsstyrelsen 2013. SOU 2013:13. Eurofound (2012), "NEET's – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe", Publications office of the European Union. Ungdomsstyrelsen (2013), "2013 års uppföljning av unga som varken arbetar eller studerar", Skrifter från Temagruppen Unga i arbetslivet 2013:3. Ungdomar utanför gymnasieskolan – ett förtydligt ansvar för stat och kommun, 2013: <http://data.riksdagen.se/fil/0F7FF9D5-779D-400D-BB4F-0C00DF31F356>

¹¹ Kap 6 7-8§§, Gymnasieförordningen.

¹² Skollagen 2010:800, 3 kap. 12 a §.

¹³ Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2016:2) Utbildning för nyanlända elever.

av skollagens definition av nyanlända elever ska den ändå få ta del av de insatser som nyanlända elever har rätt till, om det behövs i det enskilda fallet. Det viktiga är att genom förhållningssätt, rutiner och undervisningskvalitet säkerställa att varje enskild ungdom som anländer till Sverige får bästa möjliga förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål.¹⁴

¹⁴ Skollagen 2010:800, 3 kap. 12 a–f §§ och prop. 2014/15:45 s. 21

Definitioner och begrepp

Andraspråk

Språk som lärs in sedan individen helt eller delvis tillägnat sig sitt förstaspråk (modersmål).

Asylsökande barn och unga

Utländsk medborgare som kommit till Sverige och begärt skydd, men som inte fått sin ansökan avgjord av Migrationsverket och/eller migrationsdomstol. Asylsökande barn och ungdomar har rätt att gå i gymnasieskola. Utbildningen ska påbörjas innan eleven fyllt 18 år.

Barn och ungdomar som vistas i landet utan tillstånd

Barn och ungdomar under 18 år som vistas utan tillstånd i Sverige har rätt att gå i gymnasieskolan.

Bedömning

Insamling av information om en elevs tidigare skolgång, erfarenheter och kunskaper som underlag för beslut om elevens fortsatta utbildning. Kartläggning är en metod i bedömningsarbetet där Skolverket ger ut nationellt kartläggningsmaterial.

Ensamkommande barn

Ett ensamkommande barn är en person som är under 18 år och som vid ankomsten till Sverige är skild från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare.

God man

En person som ska ta tillvara det asylsökande ensamkommande barnets intressen när föräldrarna själva inte kan göra det. Utses av kommunens överförmyndare.

Hemkommun

Med en persons hemkommun avses den kommun som personen är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i (29 kap. 6 § skollagen).

Introduktionsprogram

Introduktionsprogrammen vänder sig till de elever som inte uppnått behörighet till nationella program i gymnasieskolan. Det finns fem introduktionsprogram: Benämningen introduktionsprogram signalerar att utbildningen inom dessa program syftar till förberedelser, eller introduktion, till annan gymnasial utbildning eller till arbetsmarknaden.

Introduktionsprogrammen är: preparandutbildning (IMPRE), programinriktat individuellt val (IMPRO), yrkesintroduktion (IMYRK), individuellt alternativ (IMIND) och språkintröduktion (IMSPR).

Modersmål

Det eller de språk som barn lär sig först, förstaspråk.

Mottagningsenhet

Mottagningsenheten i Göteborgs Stad benämns Slussen. Här sker första mottagande av helt nyanlända ungdomar, information och en inledande bedömning.

Nyanlända elever

Med nyanländ ska avses den som har varit bosatt utomlands och som numera är bosatt här i landet eller ska anses bosatt här och som har påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.¹⁵

Papperslösa barn och ungdomar

Begreppet papperslösa barn och ungdomar avser:

- barn och ungdomar som myndigheterna inte känner till
- barn och ungdomar som har haft rätt att vistas här under det att deras ansökan om uppehållstillstånd prövas men där den rätten har upphört
- barn och ungdomar som med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd vistats här men vars tillstånd har upphört. (Ibland talas om gömda barn och ungdomar: De är i en situation där de efter avvisningsbeslut håller sig gömda)

Studiehandledning

Handledning på elevens modersmål eller på elevens starkaste språk i olika skolämnen.

Särskilt förordnad vårdnadshavare

Utses till ensamkommande barn som har fått permanent uppehållstillstånd och är under 18 år.

¹⁵ Definition av nyanländ i skollagen 2010:800 (3 kap 12a §), enligt ändring som gäller från januari 2016.

Mottagande för nyanlända i gymnasieskolan

Språkin introduktion är ett av gymnasieskolans fem introduktionsprogram. Programmet ska ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilken möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.¹⁶ Huvudmannen bör ha en långsiktig planering för mottagande och den fortsatta utbildningen av nyanlända elever och organisationen skall genomsyras av flexibilitet när det gäller att underlätta för eleven att nå kunskapsmålen i skolan. Utbildningen på språkin introduktion ska påbörjas senast det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. För de som är asylsökande eller papperslösa gäller istället att utbildningen ska påbörjas innan eleven fyller 18 år. Ankommer nyanlända äldre än 20 år hänvisas de i utbildningssammanhang till den kommunala vuxenutbildningen.¹⁷

Eleven har rätt till lättillgänglig och översatt information om hur anmälan till skola ska ske. Inför mottagandet av en elev till språkin introduktion ska huvudmannen i god tid göra en bedömning av elevens språkkunskaper.¹⁸ Det viktigt att uppmärksamma både teoretiska och praktiska kunskaper, förvärvade i men också utanför skolan kopplade till olika yrken samt att både bekräfta och ta vara på dessa kunskaper inför den fortsatta utbildningen. Mottagandet av nyanlända ungdomar och elever till gymnasieskolan i Göteborg sker på tre olika sätt.

För helt nyanlända ungdomar finns en mottagningsenhet som i Göteborg kallas Slussen. Mottagningsenheten har uppdrag för en inledande bedömning samt skolplacering under läsåret. Den inledande bedömningen som görs i Slussen är övergripande och syftar till att ge en första bild av skolerfarenheter, språk- och ämneskunskaper, med fokus på intressen, styrkor och förmågor. Den sammanställda bilden ligger sedan till grund för erbjudande om skolplacering. Eleven, samt dennes vårdnadshavare eller god man om eleven är under 18 år, får också vid detta tillfälle information om det svenska skolsystemet. Eleven har rätt till tolk vid samtalet. En nyanländ elev ska så snart som det är lämpligt med hänsyn till personliga förhållanden erbjudas plats i gymnasieutbildning men det bör dock ske senast inom en månad från det att hon eller han har ankommit till Sverige¹⁹. Den inledande bedömningen vidarebefordras till mottagande skola. Om det redan vid mottagandet i Slussen uppmärksammas att en nyanländ elev kan vara i behov av annat stöd än åtgärder för nyanlända skall den skolenhet eleven placeras meddelas detta. Mottagande skolenhet ger då *skyndsamt* eleven stöd i form av extra anpassningar eller initierar en utredning om särskilt stöd eller om mottagande i en annan skolform.²⁰

Andra sättet för mottagande gäller nyanlända elever från de obligatoriska skolformerna till gymnasieskolans introduktionsprogram. En ansvarig kartläggningssamordnare tar kontakt med samtliga grundskolor i Göteborg för uppgifter om aktuella elever inför kommande läsår och avlämnande skola gör en pedagogisk avrapportering på en digital överlämningsblankett

¹⁶Skollagen 2010:800 (17 kap. 3 §)

¹⁷ Nyanlända äldre än 18 år lyder under etableringslagen där de i 24 månader betraktas som just ”nyanlända” invandrare i behov av etableringsstöd (Sfs 2010:197). Skolverket 2013: Introduktionsprogrammet språkin introduktion: Stockholm. Skolverket, Skollagen 2010:800 (15 kap. 5§ och 29 kap. 3§).

https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/sfs_sfs-2010-197/

¹⁸ 6kap. 7§ gymnasieförordningen och Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2016:2) s.36 Vad som menas med ”i god tid” är inte närmare reglerat. Ett riktmärke kan vara motsvarande tidsåtgång som vid den inledande bedömningen av nyanlända elevers kunskaper i de obligatoriska skolformerna. Det innebär att ett riktmärke kan vara att elevens språkkunskaper bedöms så snart som möjligt och senast inom två månader från det att hon eller han tagits emot i skolväsendet. I de fall den nyanlända elevens kunskaper redan har bedömts i någon av de obligatoriska skolformerna kan bedömningen av hennes eller hans språkkunskaper troligen ske ännu snabbare.

¹⁹ 12 kap. 14§ gymnasieförordningen

²⁰ Skollagen 2010:800 (3 kap. 8 § och 7 kap. 5 §).

Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram Skolverkets allmänna råd (SKOLFS2014:40)

per elev. Den överlämning av information kring elevers kunskaper är viktig att ta till vara för gymnasieskolan och i de fall då en kartläggning gjorts av elevens kunskaper skall den inte göras om. Övergången från grundskola till gymnasieutbildning kan vara komplex för alla elever. Genom att grundskolan förmedlar sin erfarenhet av elevernas studietid kan gymnasieskolorna möta de nyanlända eleverna och ta vid på bästa sätt. Eleven ansöker tillsammans med studie- och yrkesvägledare genom databasen Indra 2.

Tredje sättet för mottagande gäller nyanlända behöriga elever som kommer från de obligatoriska skolformerna till gymnasieskolans nationella program. Då sker ingen överlämning via kartläggningssamordnaren. Eleven söker till programmet via databasen Indra 2.

Introduktion

Under elevens första tid i skolan informeras elev och vårdnadshavare om det svenska skolsystemet, skolans rutiner och om den svenska skolans värdegrund, mål och arbetssätt. För helt nyanlända elever kan det i början vara svårt att orientera sig i det svenska skolsystemet och det svenska samhället och ofta kommer många frågor när eleven gått i skolan en tid. Skolan ansvarar för att föra en fortlöpande dialog med elev och vårdnadshavare/ god man. En god relation mellan skola och hem är en framgångsfaktor.²¹

Skolan har ett viktigt ansvar vad gäller ensamkommande barn och här är rollfördelning och samverkan viktig.²² För asylsökande ensamkommande barn och ungdomar ska kommunen snarast förordna en god man och i Göteborgs Stad ansvarar överförmyndarförvaltningen för detta. Skolan skall ha rutiner för att garantera papperslösa och skyddade elevers anonymitet och rätt till utbildning.²³

Rektor bör verka för att den nyanlända eleven inledningsvis får visa sina kunskaper i olika ämnen på sitt starkaste språk. Om detta inte är möjligt behöver skolan ha visst handlingsutrymme för att bedöma elevernas kunskaper på något annat språk som eleven behärskar.²⁴

Individuell studieplan

Varje elev inom introduktionsprogram ska ha en individuell studieplan som rektorn har ansvar för att skolan, i dialog med eleven, upprättar och vid behov reviderar.²⁵

²¹ Det är viktigt att skolan, även vad gäller nyanlända, erkänner och tillvaratar föräldrars positiva roll i sina barns utveckling. Vi vet från forskning att elever förankrade i familjeidentiteter lyckas bättre i skolan och att relationen mellan hem och skola i ett flertal studier pekas ut som avgörande för att nyanlända elever skall lyckas bra i skolan. Bunar och Vetenskapsrådet (2010:29 och 37-38).

²² Internationell forskning om ensamkommande barn betonar skolans roll som en betydelsefull och hälsofrämjande arena i barnens liv, Socialstyrelsen (2013). Varje ensamkommande asylsökande barn har rätt att få en god man som kan företräda henne eller honom i Sverige. Det är överförmyndaren i vistelsekommun som är ansvarig för att förordna en god man. Den gode mannen har rätt och skyldighet att bestämma i alla frågor som rör barnets angelägenheter, personliga såväl som ekonomiska och rättsliga. Det betyder t.ex. att det är den gode mannen som har det avgörande inflytandet över frågan om barnets boende, vilken skola barnet ska gå i osv. Uppdraget som särskilt förordnad vårdnadshavare är rent juridiskt detsamma som för den gode mannen, men är mer inriktat på den långsiktiga planeringen och integrationen för barnet än den uppgift gode mannen har under tiden för asylprövningen. Se *"Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar, maj 2015"*.

²³ I Göteborg har kommunfullmäktige beslutat att staden fullt ut ska omsätta FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och barn- och kvinnokonventionerna i praktisk handling för alla som vistas i kommunen (2014). Detta innebär administrativt att papperslösa elever manuellt registreras som elever med skyddad identitet. Förvaltningar rapporterar hur många elever som vistas i landet utan tillstånd till stadsledningskontoret 1 september och 1 februari.

²⁴ Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2016:2) s. 35

²⁵ Skollagen 2010:800, 17 kap. 7§.

Språkintröduktion ska innehålla undervisning i grundskoleämnena svenska eller svenska som andra språk och eleverna skall erbjudas undervisning i olika grundskoleämnena utifrån de behov som finns hos varje individ för att så snabbt som möjligt kunna läsa in behörighet för att gå vidare till ett nationellt program eller ett annat introduktionsprogram. Utbildningen får innehålla kurser i gymnasieämnena.²⁶

Rektor behöver skapa rutiner för att säkerställa att kunskapsutvecklingen hos en nyanländ elev på språkintröduktion fortlöpande bedöms med utgångspunkt i elevens behov och progression så att eleven så snart som möjligt kan komma vidare i sin utbildning.²⁷ Skolan ska ha rutiner för hur och av vem den pedagogiska kartläggningen ska dokumenteras och genomföras. När läraren analyserar elevens språkliga förmågor räcker det inte med att konstatera att eleven har ett fungerande vardags språk och ett gott flyt, utan analysen måste ha en tydlig inriktning på hur väl eleven behärskar ett kunskapsrelaterat språk ett så kallat skolspråk.²⁸

Alla elever har rätt till inflytande över sin utbildning. Skolan ska skapa förutsättningar för elev och eventuell vårdnadshavare eller god man att återkommande ges information och möjlighet att ställa frågor om elevens skolgång och skolans verksamhet. Tolk och översatt information ska erbjudas vid behov.

Undervisning

Eleven har rätt till en inkluderande lärmiljö där undervisning och skoltillvaro ger god kunskapsbildning i en känsla av sammanhang och trygghet som möjliggör integration.²⁹ Här kan undervisning som utgår från elevens förmågor, intressen och starka sidor ha stor betydelse. Den nyanlända eleven har, som alla andra elever, rätt till det stöd den behöver för att utvecklas så långt som möjligt i alla ämnen och få en undervisning som utgår från högt ställda förväntningar på förmågor och resultat. Undervisningstiden skall motsvara heltidsstudier och fördelas mellan ämnena med hänsyn till elevens behov och långsiktiga utbildningsmål.³⁰

Om kvalitén på mottagande skolors verksamhet brister, urholkas rätten till en likvärdig utbildning. Enligt utbildningsdepartementet är lärarnas kompetens, flexibilitet i skolans organisation och höga förväntningar på eleven, framgångsfaktorer inom området nyanlända elevers rätt till utbildning.³¹ Varje elevs befintliga ämneskunskaper och erfarenheter ska tas tillvara och vidareutvecklas. Särskild vikt ska läggas vid ämnesspråk och studieteknik, lämplig för elever med annat modersmål eller flerspråkig bakgrund. Arbetssätt som förenar språk och kunskapsutveckling ska tillämpas.³²

²⁶ 6kap. 8§ gymnasieförordningen.

²⁷ 6kap. 7§ gymnasieförordningen.

²⁸ Skolverkets stödmaterial (2013), *Introduktionsprogrammet språkintröduktion*, s. 6.

²⁹ För betydelsen av känsla av sammanhang, se Aaron Antonovsky, 2005, *Hälsans mysterium*, Natur & kultur. Lars H Gustafsson skriver om att detta är särskilt viktigt för barn med trauma i Lars H Gustafsson och Tor Lindberg (red), 2016.

³⁰ Skolverket (2015) Rapport 422. *Undervisningstid och heltidsstudier i gymnasieskolan*. S.44

³¹ Departementsskrivelse, 2013, DS 2013:6.

³² Vetenskapsrådet och Bunar, N. (2010:32) pekar på problemet med att bristande samarbete mellan lärarkategorier riskerar att leda till att modersmålsundervisning och svenska som andraspråk blir separata verksamheter frikopplade från övrig undervisning, vilket missgynnar elevers lärande. (Bunar, N. 2010:56).

Skolinspektionen menar generellt att flerspråkiga ungdomar inte ges förutsättningarna för en optimal språk- och kunskapsutveckling.³³ En elev som har ett annat språk än svenska som modersmål får läsa svenska som andraspråk som gymnasiegemensamt eller gymnasiesärskolegemensamt ämne och svenska som individuellt val.³⁴ Svenska som andraspråk kan genom sin struktur och sitt innehåll göra det möjligt för elever som inte har svenska som modersmål att få stöd i sin språkutveckling genom en undervisning som bygger på att det är ett andraspråk som ska utvecklas.³⁵

Eleven har rätt till modersmålsundervisning men det är frivilligt för eleven om hon eller han vill läsa ämnet eller inte.³⁶ Samtidiga satsningar på modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet eller elevens skolspråk, ämneskunskaper och svenska som andraspråk är varandras komplement. De ersätter inte varandra, då de alla har betydelse för elevens kunskapsutveckling. De är enligt forskning avgörande för elevens språk-, identitets- och kunskapsutveckling.³⁷

Med studiehandledning menas i dessa riktlinjer att eleven har rätt till studiehandledning på sitt modersmål eller sitt skolspråk, om eleven behöver det. Det finns goda grunder för att särskilt betona studiehandledningens betydelse för nyanlända elevers lärande. När studiehandledning av god kvalitet erbjuds är det en viktig insats.³⁸ Studiehandledning på modersmålet eller elevens skolspråk, ska stödja elever som riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i ett eller flera ämnen.³⁹ Skolverket skriver i sitt stödmaterial om studiehandledning att: *"Samverkan mellan studiehandledare och ämnesläraren är central om studiehandledningen ska ge önskvärt resultat"*.⁴⁰ Det är alltså viktigt att samverkan sker på ett genomtänkt sätt för att höja utbildningskvaliteten.⁴¹ Rektor ansvarar för att skapa möjligheter till pedagogisk samverkan mellan lärare och modersmåls lärare och för att stödinsatser vid behov sätts in i ett tidigt skede.⁴²

Nyanlända elever kan även ha rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare från och med andra kalenderhalvåret det är hon eller han fyller 16 år.⁴³

³³ Skolinspektionen (2009) Utbildning för nyanlända elever- rätten till en god utbildning i en trygg miljö. Skolinspektionen, kvalitetsgranskning Rapport 2010:16, Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska. Bunar & Vetenskapsrådet, 2010: 16 Nyanlända och lärande- En forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan.

³⁴ 4 kap. 11 § gymnasieförordningen.

³⁵ Vetenskapsrådets rapportserie 6:2010 (2010), *Nyanlända och lärande – en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*, s. 84.

³⁶ Skollagen 2010:800, 15 kap. 19§.

³⁷ Vetenskapsrådet & Bunar, N. (2010:69-71) och Kursplan i modersmål.

³⁸ Skolverket (2013:4), *Studiehandledning på modersmål*. Skolinspektionen (2009: 3) *Kvalitetsgranskning*.

³⁹ Studiehandledning på modersmål, 2013: 4. Elevens rätt till stöd regleras i skollagen 3 kap. 6-12 §§. Studiehandledning på modersmål regleras i 5 kap. 4 § skolförordningen.

⁴⁰ Skolverket, 2013:6, Studiehandledning på modersmål- att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever.

⁴¹ Skolverket, 2013, Nyanlända elever i fokus.

⁴² Skolverket, 2013: 34, *Studiehandledning på modersmål*, pekar på framgångsfaktorer som medfört framgångsrikt arbete med studiehandledning: - Rektor är ansvarig och engagerar sig i frågan om studiehandledning. - På skolan finns kompetens kring frågor som rör flerspråkighet. - Personalen har utvecklat en samsyn kring mål och syfte med studiehandledningen. - Ämneslärarna tar ansvar och engagerar sig i studiehandledningen. - Personalen skaffar sig kunskaper om elevens tidigare skolgång och ämneskunskaper. - Personalen planerar gemensamt med utgångspunkt i elevens behov.

⁴³ Skollagen 2010:800, 20 kap. 31 § (ny lydelse den 1 juli 2016) och 29 kap. 2 och 3 §§ samt 6 kap. 8 gymnasieförordningen.

Språkutvecklande arbetsätt

Att erövra ett språk som är funktionellt för att möjliggöra ett aktivt deltagande i samhället eller vidare studier är en långsiktig process som inte är avslutad efter en tid av språkintröskning. Det är också en process som även innebär utveckling av flerspråkighet och berör identitetskonstruktion.

Nyanlända elever behöver tillgodogöra sig ämnesinnehåll samtidigt som de befinner sig i en intensiv språkutvecklingsfas. Dessa dubbla arbetsuppgifter behöver skolan på bästa sätt stödja under elevens hela gymnasietid. Språkutveckling är en process som kan påskyndas genom professionell undervisning, men den kommer ändå att ta tid. Det tar vanligen mellan sex och åtta år för flerspråkiga elever att utveckla skolspråket så att de kan använda det för olika syften och mottagare.⁴⁴

Språkinläringen främjas om undervisningen utgår från innehållet i undervisningen och inte fokuserar på övningar med isolerade ord och fraser ryckta ur sitt sammanhang. Därför är det inte lämpligt att för ensidigt bli inriktad på elevens kunskaper i svenska. Alla lärare i gymnasieskolan behöver medvetenhet och kunskap om detta och sträva efter språkutvecklande arbetssätt i ämnesundervisningen. Detta gynnar alla elever och särskilt flerspråkiga och nyanlända elever.⁴⁵

Interkulturellt förhållningssätt

Interkulturalitet har konkret betydelse i bemötandet av elever och vårdnadshavare särskilt som nyanlända är en heterogen grupp där skillnader i många avseende är stora. Interkulturell kompetens innebär att lyhört möta medmänniskor med öppenhet för att olika kulturella bakgrunder har betydelse. Detta innebär att olikheter ges betydelse, utan att för den skull generaliseras till stereotyper. Det handlar om ett bemötande som bygger på respekt, öppenhet och ett fördomsfritt förhållningssätt samt på vikten av att förstå unga och föräldrar med olika referensramar och erfarenheter.⁴⁶

En mångfald bland elever och personal innebär en perspektivrikedom. Med interkulturell kompetens är heterogena elevgrupper en tillgång där elever stärks i sin förmåga att förstå både olikheter i världen omkring dem och i att förstå sig själva. I läroplanen för gymnasieskolan står:

*”Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Skolan är en social och kulturell mötesplats, som har både möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där”.*⁴⁷

Normativt innebär interkulturalitet att pedagogen ser olikheter som en tillgång, kritiskt innebär det att normer och även egen etnocentrism ifrågasätts och innovativt innebär interkulturalitet en beredskap att i möten låta sig själv och verksamheten förändras. Den innovativa aspekten

⁴⁴ Skolverkets forskningsöversikt (2011), *Greppa språket – ämnesdidaktiska perspektiv på flerspråkighet*, s. 39

⁴⁵ Vetenskapsrådets rapportserie 6:2010 (2010), *Nyanlända och lärande – en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*, s. 75

⁴⁶ Farhad Jahanmahan (2012) *Interkulturell pedagogik, inkluderande pedagogik – forum för motstånd?* I Den interkulturella blicken i pedagogik Inte bara goda föresatser. Red: Katrin Goldstein-Kyaga, Maria Borgström & Tobias Hübinette Södertörn Studies in Education 2. Södertörns Högskola. <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:534554/FULLTEXT01.pdf>

⁴⁷ SKOLFS 2011:144 Förordning om läroplan för gymnasieskolan, sid 2.

http://www.skolverket.se/regelverk/skofs/skofs?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolfs%2Fwtpubext%2Ffs%2FRecord%3Fk%3D2302

av interkulturalitet tar fasta på möjligheten att via kulturmöten skapa någonting som är nydanande och gränsöverskridande, där olika kulturella barriärer bearbetas och vidgas.⁴⁸

Med ett i många avseenden *normkritiskt perspektiv* kan vi få syn på, och förändra, begränsande strukturer och normer i skolans verksamhet, istället för att försöka få enskilda individer att passa in i mallen. Av pedagogen kräver detta en medvetenhet om den egna bakgrunden och den egna positionens betydelse i möte med elever och föräldrar. En pedagogisk uppgift blir även att skapa förutsättningar för ett interkulturellt förhållningssätt och lärande även mellan eleverna. Läroplanen talar om vikten av normer och värden. Målen är att varje elev utvecklar öppenhet, respekt, solidaritet och ansvar och utvecklar en förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation. Varje elev skall utveckla förståelse för att alla människor har lika värde oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionsnedsättning.

Sammantaget ställer ovanstående krav på att skolan utformar sin verksamhet så att den anpassas till eleven och anknyter till deras erfarenhetsvärld. Interkulturell pedagogik har stora likheter med inkluderande pedagogik då de båda innebär att en diskriminerande praktik motverkas. Alla barn ska behandlas jämlikt och rättvist oavsett olikheter. Skolan ska vara en plats där mångfald, variation och olikhet accepteras, respekteras och uppskattas. Genom ett interkulturellt förhållningssätt kan skolans personal skapa förutsättningar som bidrar till att säkerställa nyanlända elevers rätt till utbildning.

Elevhälsa

Elevhälsan har en avgörande roll, både för den enskilda elevens möjlighet att må bra och utvecklas i riktning mot utbildningens mål, samt för lärare och skolpersonals arbete med nyanlända elever. En förstärkt elevhälsa gynnar den här elevgruppen. Eleverna ska ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator samt personal som kan tillgodose elevernas behov av specialpedagogiska insatser.⁴⁹

Varje elev har rätt till minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.⁵⁰ Skolsköterskan informerar elev och vårdnadshavare/god man skyndsamt om elevhälsan och bokar tid för hälsobesök. Vid hälsobesöket går skolsköterskan bland annat igenom tidigare och aktuell sjukdomshistoria, elevens syn och hörsel samt vaccinationsstatus. Det är viktigt att en vaccinationsutredning startas omgående så eleven kan erbjudas kompletterande vaccinationer så snart som möjligt. I Metodhandboken för Elevhälsans medicinska insats i Göteborg finns ytterligare beskrivningar av skolsköterskans och skolläkarens ansvar för nyanlända. Papperslösa elever har rätt till samma hälso- o sjukvård samt tandvård som asylsökande elever.

En del av de nyanlända eleverna har varit på flykt under lång tid, och/eller varit utsatta för traumatiska händelser, en del lever också under osäkra och knappa omständigheter här i Sverige. Det är viktigt att skolan och särskilt elevhälsoteamet har en beredskap för att uppmärksamma och möta dessa elever på ett bra sätt. En god samverkan med berörda aktörer utanför skolan är en bra grund för detta arbete.

⁴⁸ Lahdenperä (2008) Interkulturellt ledarskap: förändring i mångfald.

⁴⁹ Skollagen 2010:800, 2 kap. 25 §.

⁵⁰ Skollagen 2010:800, 2kap. 27§.

Studie- och yrkesvägledning

Det är viktigt att nyanlända elever, oavsett skolform, får information om sina möjligheter till studier och arbetsmarknaden olika branscher och kompetenskrav.⁵¹ Eleven, samt dennes vårdnadshavare eller god man om eleven är under 18 år, behöver få en god inblick i det svenska utbildningssystemet som blivit alltmer komplext (Göteborgs Stads budget 2016) samt kring vilka vägar eleven kan gå för att komma vidare till annan utbildning eller till arbetsliv och vilka krav som ställs. Här fyller skolans Studie- och yrkesvägledare en viktig funktion.

Mängden resurser för vägledning kan både bidra till och begränsa möjligheterna för elever i migration att skapa mening kring framtiden visar forskning. Viktigt att det finns organisatoriska förutsättningar som ger tid och utrymme för studie- och yrkesvägledning för nyanlända ungdomar. Ju mindre tid desto högre grad lämnas elever att hantera frågor om framtiden på egen hand vilket nyanlända ungdomar har begränsade möjligheter att göra. Ungdomarna behöver konkret hjälp att se olika möjligheter och att skapa sig bilder av utbildning och arbetsliv.⁵²

Övergång till annat introduktionsprogram eller nationellt program

Språkinstruktionen är ett introduktionsprogram och det är angeläget att sträva efter flexibla lösningar som utgår från elevens intresseområden. Språkinstruktionselever introduceras i det nya skolsystemet, påbörjar inläringen av det nya språket och fortsätter utvecklingen av olika ämneskunskaper. För att underlätta den fortsatta skolgången sker kartläggning av vilka erfarenheter och kunskaper eleven har med sig. För att eleven skall utvecklas maximalt och inte tappa i kunskapsutveckling under tiden på språkinstruktion bör förutsättningar ges för utveckling av ämneskunskaper. Goda ämneskunskaper hos pedagogerna under språkinstruktionstiden är därför viktiga, liksom att den övriga gymnasieskolan samverkar med språkinstruktionen och exempelvis tar del av den kartläggning som gjorts. Dessa aspekter är av betydelse för att minska ett för eleven försvårande glapp mellan språkinstruktion och fortsatta studier inom gymnasieskolan.

För att den nyanlända eleven skall lyckas erövra gymnasiekompetens är det av stor vikt att nyanlända elevers kunskapsutveckling betraktas som en angelägenhet för hela skolans verksamhet och inte enbart som en fråga enbart om mottagande eller för den fas som språkinstruktionen innebär. Fortsatt språkutveckling och tillgodogörande av ämnesundervisning gynnas av språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen, studiehandledning på det starkaste skolspråket, undervisning i svenska som andraspråk och undervisning i modersmål.

För att så snabbt som möjligt lotsa eleven vidare i utbildningssystemet krävs ett bra samarbete mellan de skolor som anordnar Språkinstruktion och en stor flexibilitet inom varje skola. Ingen elev får hållas tillbaka för att organisationen inte förmår möta behoven.

När elever byter gymnasieprogram behöver information om eleven överföras till det mottagande programmet. På varje skola som erbjuder språkinstruktion finns en ansvarig samordnare för att underlätta ett bra samarbete och elevers övergångar mellan skolor och program. Vid informationsöverföring är det viktigt att beakta om uppgifterna omfattas av sekretess och i sådana fall krävs samtycke till att dessa uppgifter lämnas över.

⁵¹ Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2013:180) Arbete med studie- och yrkesvägledning.

⁵² ”Att skapa framtid- En analys av interaktionen i studie- och yrkesvägledande samtal med unga i migration” Åsa Sundelin 2016.

En annan viktig del i samordnarnas uppdrag är att medverka i nätverksgrupper med andra samordnare för språkin introduktionskolor med syftet att gemensamt utveckla arbetet med nyanländas introduktion och skolgång i Göteborgs Stad.

Uppföljning och utvärdering

Arbetet med nyanlända elever behöver ingå i det systematiska kvalitetsarbetet precis som all annan verksamhet i skolan. Vi vet att många faller ur skolsystemet därför är det oerhört viktigt att man på huvudmannan nivå och skolnivå systematiskt följer upp och utvärderar för att kontinuerligt utveckla utbildningen.⁵³ Det är huvudmannans ansvar att se till att skolenheten har förutsättningar att leva upp till bestämmelser i skollag och andra författningar.⁵⁴

För att säkerställa elevers rätt till utbildning ska skolan fortlöpande följa upp rutiner för nyanlända elevers mottagande samt utvärdera effekterna av den undervisning som erbjuds den enskilda eleven. Utvärderingarna kan med fördel användas i ett systematiskt kvalitetsarbete där exempelvis nyanlända elevers behov av modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmål, svenska som andraspråk och språkutvecklande undervisning i alla ämnen följs upp. Med tydliga rutiner för hur kvalitetsarbetet ska bedrivas på skolenheten får lärare och övrig skolpersonal bättre förutsättningar att ge varje nyanländ elev ett bra mottagande och en god utbildning.

Elevers eventuella vårdnadshavare/god man ska, med tolk om så behövs, erbjudas att delta tillsammans med eleven när elevers skolgång diskuteras, följs upp och vidare planeras.

Kompetensutveckling

För att kunna validera, utveckla och fördjupa nyanlända elevers lärande och kunskaper behöver rektor säkerställa att det finns djupa kunskaper om pedagogisk kartläggning. Det är viktigt att verka för att kartläggningen används av alla undervisande lärare. Kartläggningen berör hela skolans verksamhet och behöver användas för utvecklingsarbetet i alla ämnen.

Rektor ska inventera behovet av och säkerställa lärarkompetens i ämnet svenska som andraspråk. Kunskap om språkutvecklande arbetssätt i skolans alla ämnen ska vidareutvecklas hos de lärare som arbetar med nyanlända och flerspråkiga elever. Detta är även viktigt för god samverkan med studiehandledning på modersmål. Det är av stor vikt att ämnesstudierna bedrivs på ett sådant sätt att det stimulerar såväl den ämnesspecifika kunskapsutvecklingen som utvecklingen av det svenska språket.

Studiehandledare på modersmålet och modersmållärare kan ibland behöva kompetensutveckling om det svenska skolsystemet och skolans värdegrund och kunskapsuppdrag.⁵⁵

Det är också viktigt att rektor verkar för att all skolans personal är medveten om traumatiska erfarenheters betydelse för kunskapsbildning och skolgång. Då tidig identifiering av sådan problematik är betydelsefull, är det väsentligt att vara lyhörd för om eleven har trauman som påverkar dess situation. En första insats är att koppla in elevhälsan, men vid behov bör skolan

⁵³Skollagen 2010:800, 4 kap. 3-4§§.

⁵⁴ Skollagen 2010:800, 2 kap. 8§.

⁵⁵ Skolverkets allmänna råd(SKOLFS2016:2) Utbildning för nyanlända elever. s. 18

även verka för att ungdomen och/eller familjen slussas vidare till andra instanser inom kommun eller landsting för professionella insatser.

Varje skola gör en årlig inventering och plan utifrån de behov av kompetensutveckling som finns på skolan. Nätverket för rektorer som arbetar med Språkintröduktion gör årligen en inventering av de behov som finns vad det gäller gemensam kompetensutveckling.

Referenser

Antonovsky, Aaron (2005) *Hälsans mysterium*, Natur & kultur.

Bunar, Nihad & Vetenskapsrådet (2010: 16) *Nyanlända och lärande- En forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*.

Hämtad 23 mars 2016 från: http://www.vr.se/download/18.7e727b6e141e9ed702be6a5/1390213067985/2010_06.pdf

FN (1989) *FNs konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen*.

Hämtad 22 mars 2016 från: <http://unicef.se/barnkonventionen>

Gustafsson, Lars H och Lindberg, Tor (red), 2016, *Möta barn på flykt- Enkel Handbok för alla*. UNICEF Sverige. Hämtad 23 mars 2016 från: <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/mota-barn-pa-flykt>

Göteborg (2015) *Förslag till budget 2015 – och flerårsplaner 2016-2017 för Göteborgs Stad*. Hämtad 23 mars 2016 från: http://goteborg.se/wps/wcm/connect/a8b135c8-7e1e-4d25-8948-200d0c931e73/Budgettext+2015_FINAL+NY.pdf?MOD=AJPERES

Göteborgs stad statistik, *Födelseländer och Medborgarskap 2012*.

Hämtad 23 mars 2016 från: <http://www4.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf>

Göteborgs stads riktlinjer för nyanlända elevers rätt till utbildning, dnr 0523/13.

Hämtad 23 mars 2016 från:

<http://www.grkom.se/download/18.58dcc63614b9e006a056d934/1424424986578/Go%CC%88teborgs+Stads+riktlinjer+fo%CC%88r+nyanla%CC%88ndas+elevers+ra%CC%88tt+till+utbildning+KF+11+dec+2014.pdf>

Jämlikt Göteborg- Hela staden socialt hållbar: <http://socialhallbarhet.se/helastaden/>

Regeringen (DS 2013:6), Departementsskrivelse: *Utbildning för nyanlända elever*.

Hämtad 23 mars 2016 från: <http://www.regeringen.se/contentassets/76377d128389427d81ca85b912fa4b39/utbildning-for-nyanlanda-elever-ds-20136>

Regeringen (2014) Proposition 2014/15:45 *Utbildning för nyanlända elever – mottagande och skolgång*. Hämtad 23 mars 2016 från:

<http://www.regeringen.se/contentassets/493eacd6499d4701855e4bcfd0c5dfcd/utbildning-for-nyanlanda-elever---mottagande-och-skolgang-prop.-20141545>

Skolinspektionen (2009), Rapport 2009: 3, *Utbildning för nyanlända elever - rätten till en god utbildning i en trygg miljö*. Hämtad 23 mars 2016 från:

<http://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2009/nyanlanda/nyanlanda-elever.pdf>

Skolinspektionen (2010) Kvalitetsgranskning, Rapport 2010:16, *Språk och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska*.

Hämtad 23 mars 2016 från:

<http://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2010/sprakutveckling-annat-modersmal/kvalgr-sprakutv-slutrapport.pdf>

Skolverket (2008) *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever*.

Hämtad 22 mars 2016 från:

<http://www.malmo.se/download/18.5d8108001222c393c00800051758/Allm%C3%A4nna%2Br%C3%A5d%2Bf%C3%B6r%2Butbildning%2Bav%2Bnyanl%C3%A4nda%2Beleverpdf.pdf>

Skolverket (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*.

Hämtad 23 mars 2016 från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf2575.pdf%3Fk%3D2575

Skolverket (2011) *Kursplan i modersmål*. Hämtad 23 mars 2016 från: <http://www.skolverket.se/lorplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/modersmal#anchor1>

Skolverkets forskningsöversikt (2011) *Greppa språket – ämnesdidaktiska perspektiv på flerspråkighet*. Hämtad 23 mars 2016 från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf2573.pdf%3Fk%3D2573

Skolverkets stödmaterial (2013) *Introduktionsprogrammet språkintröddning*. Hämtad 23 mars 2016 från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3072.pdf%3Fk%3D3072

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2013:180) *Arbete med studie- och yrkesvägledning*. Hämtad 23 mars 2016 från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3143.pdf%3Fk%3D3143

Skolverket (2013) *Studiehandledning på modersmål, att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever*. Hämtad 23 mars 2016 från: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3038>

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS2014:40) *Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. Hämtad 23 mars 2016 från: <http://skolverket.se/regelverk/allmanna-rad/extra-anpassningar-1.196156>

Skolverket (2013) *Nyanlända elever i fokus*. Hämtad 23 mars 2016 från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3173

Skolverket (2015) Rapport 422. *Undervisningstid och heltidsstudier i gymnasieskolan*. Hämtad 23 mars 2016 från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3485

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2016:2) *Utbildning för nyanlända elever*. Hämtad den 7 mars 2016 från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3576.pdf%3Fk%3D3576

Socialstyrelsen (2013) *Ensamkommande barns och ungas behov- En kartläggning*. Hämtad 23 mars 2016 från: <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2013/2013-11-37>

Socialstyrelsen (2015) *Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar, maj 2015*. Hämtad 23 mars 2016 från: <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2012/ett-gemensamt-ansvar-for-ensamkommande-barn-och-ungdomar>

Sundelin, Åsa (2016) *Att skapa framtid- En analys av interaktionen i studie- och yrkesvägledande samtal med unga i migration*. Stockholm: Institutionen för pedagogik och didaktik, Stockholms universitet.

Svensk författningssamling (2010) *Skollagen 2010:800*.

Hämtad 23 mars 2016 från: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800

Checklista

Göteborgs Stads riktlinjer för nyanlända elevers rätt till utbildning

Mottagande

INSATS	ANSVAR
Nyanlända ungdomar samt deras vårdnadshavare får lättillgänglig och översatt information om gymnasieutbildningen och hur anmälan till dit ska ske.	Huvudman
Huvudman bör regelbundet förvissa sig om att rektor för en skolenhet har tillräckliga resurser för att leva upp till bestämmelserna om mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever för att vid behov kunna omfördela resurserna mellan skolenheterna.	Huvudman
Huvudman bör ha en långsiktig planering för mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever. Rutiner ska skapas utifrån denna planering för att följa upp arbetet.	Huvudman
Huvudman ska ha rutiner för hur rektor vid den skolenhet där en nyanländ elev skall tas emot tar del av den genomförda bedömningen i de fall en inledande bedömning/kartläggning skett.	Huvudman
Rutiner finns för en inledande bedömning av språkkunskaperna i svenska och en bild av tidigare skol- och yrkeserfarenheter hos den nyanlända ungdomen.	Huvudman, ansvarig mottagningsenheten Slussen
Vid behov erbjuds tolk.	Huvudman, ansvarig mottagningsenheten Slussen
Skolan har en flexibel organisation som möter en variation i tillströmning av nyanlända ungdomar.	Huvudman

Introduktion

INSATS	ANSVAR
Eleven och vårdnadshavare/god man får information om det svenska skolsystemet, skolans rutiner, värdegrund, mål och arbetssätt. Tolk deltar.	Rektor
Rutiner för hur rektor vid skolenhet tar del av den vid mottagandet genomförda inledande bedömningen.	Huvudman, Rektor
Eleven får en individuell studieplan.	Rektor
Skolan har former för att särskilt uppmärksamma	Rektor

de behov som ensamkommande elever är i.	
Skolan samverkan med olika berörda parter, så som föreningar, sociala myndigheter, barnmedicin och flyktingbarnteam.	Rektor
Skolan har rutiner för att garantera papperslösa och skyddade elevers anonymitet och utbildning.	Huvudman, rektor
Om det föreligger misstanke om att eleven är i behov av särskilt stöd initierar rektor ytterligare utredning skyndsamt.	Rektor, lärare, övrig skolpersonal
Skolan har rutiner för nyanlända elevers introduktion utifrån Göteborgs Stads riktlinjer för nyanlända elevers rätt till utbildning i gymnasieskolan.	Huvudman, Rektor
Rektor bör se till att det bedrivs kvalitetsarbete kring introduktion och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever på skolenheten.	Rektor
Varje elev har rätt till minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.	Rektor

Individuell planering

INSATS	ANSVAR
Tidigare kartläggningar tas tillvara. Elevens kunskapsutveckling kartläggs fortlöpande, så eleven så snart som möjligt kan komma vidare i sin utbildning.	Rektor, lärare
Rektor ska verka för att eleven får visa sina kunskaper i olika ämnen på sitt starkaste språk.	Rektor
Undervisningen skall planeras och undervisningstid fördelas mellan ämnena, med hänsyn till individens behov och långsiktiga utbildningsmål, så att eleven så snart som möjligt kan komma vidare i sin utbildning.	Rektor, lärare
Tid avsätts för studie- och yrkesvägledning för eleven.	Rektor, huvudman
Tydliga rutiner finns, då den nyanlända eleven byter gymnasieprogram, för att säkerställa att information förs vidare till det mottagande programmet (ev. sekretess beaktas).	Hemkommun, Huvudman, Rektor

Undervisning

INSATS	ANSVAR
Eleven erbjuds en inkluderande lärmiljö så att integration och social inkludering möjliggörs.	Huvudman, rektor, lärare
Gemensamt planera och genomföra undervisningen så att en elev på språkintröduktion så snart som möjligt kan komma vidare i sin utbildning.	Lärare och övrig skolpersonal
Undervisningstiden skall motsvara heltidsstudier	Rektor
Undervisning utgår från höga förväntningar på elevens förmågor och resultat.	Lärare
Undervisning utgår från bedömning av elevens kunskaper och erfarenheter.	Lärare
Eleven ges möjlighet att påverka sin utbildning och undervisningssituation med utgångspunkt i egna erfarenheter och behov.	Lärare
Skolan bedriver kunskaps- och språkutvecklande undervisning i alla ämnen.	Lärare
Eleven erbjuds modersmålsundervisning.	Huvudman, Rektor
Eleven får studiehandledning på sitt starkaste skolpråk.	Rektor
Eleven får undervisning i svenska som andraspråk.	Rektor
Lärare och övrig skolpersonal bör utbyta kunskaper och erfarenheter om en nyanländ elev för att följa elevens språk- och kunskapsutveckling i varje ämne.	Rektor, Lärare, övrig skolpersonal

Uppföljning och utvärdering

INSATS	ANSVAR
Nyanlända elevers måluppfyllelse följs upp och analyseras.	Huvudman, rektor
Tillgång på svenska som andraspråkskompetens och behöriga lärare i detta ämne kartläggs.	Huvudman, rektor
Vårdnadshavare erbjuds att delta när fortsatt skolgång följs upp/ planeras med eleven. Tolk medverkar vid behov.	Rektor

Kompetensutveckling

INSATS	ANSVAR
Personalens behov av kompetensutveckling är identifierad.	Huvudman, Rektor
Genom kompetensutvecklingsinsatser säkerställs att skolans personal har kunskap och arbetssätt som garanterar nyanlända elevers rättigheter i enlighet med Göteborg Stads Utbildnings riktlinjer för nyanlända elever.	Huvudman, Rektor